

Kellelt: Aare Kasemets, TÜ Euroopa Kolledži asedirektori kt

Kellele: EVministeeriumi asekancler ja juhtimisala osakonnajuhatajad

Teema: Teabevahetus ja koostöö Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskusega *RAKE*

Lugupeetud

Käesolevaga edastan Teile Tartu Ülikooli (TÜ) sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskuse tutvustuse ning esitan mõned ettepanekud süsteemse teabevahetuse ja koostöö kujundamiseks.

TÜ uue keskuse rajamise põhjuste ja eesmärkide lühitutvustus

Riigi arengukavade ning õigusaktide kvaliteediprobleemide ja kompleksse mõjude analüüsiga tegeleva TÜ keskuse mõte käidi välja 2004.a TÜ rektori Jaak Aaviksoo kirjas Riigikogule.¹ Keskus asutati 2007.a TÜ majandus-, sotsiaal- ja õigusteaduskondade, LOTE inimgeograafia ja regionaalplaneerimise õppetooli, Pärnu Kolledži ja Euroopa Kolledži koostöös viimase juures. 2008.a sügisel lisandus keskuse võrgustikku TÜ haridusteaduskond, TÜ rektori prof Alar Karise otsusel algas käivitusetapi finantseerimine ja lepitati kokku keskuse arengumudelid.

Ülikoolilt ühiskonnale suunatud ühistöös on TÜ sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskus (edasi *RAKE*) Eesti arengusuundade ja oluliste poliitikate ning õigusaktide mõjude analüüsi pakkuvate teadlaste koostöövõrgustiku kontaktpunkt. *RAKE* eesmärk on tõsta teadmispõhise strateegilise juhtimise osakaalu Eesti õigusloomes, hariduses, majandusinnovatsioonis, tervise- ja keskkonnakaitstes, meedias, samuti loodus-, tehnika- ja humanitaarteaduste rakendamises.

Horisontaalse koostööüksusena on *RAKE* missiooniks interdistsiplinaarse teadus-arendustöö nõudluse ja pakkumise kokkuviiimine kaasates TÜ teadlasi/uurimisrühmi ning partnereid vastavalt rakendusuuringute tellijate vajadustele, lähteülesannetele ja võimalustele (vt lisa).

RAKE rajaneb arusaamale, et interdistsiplinaarsed rakendusuuringud on teadmispõhise ning jätkusuutliku poliitika, õigusloome, majanduse, avaliku halduse ja kodanikeühiskonna eelduseks. Eesti ja Euroopa Liidu tasandi arengukavade ning õigusaktide algatusi hinnates on lisaks valdkonnateadmistele (nt haridus, tervis, ökoloogia, tehnoloogia, energeetika, transport, julgeolek) reeglina alati vaja komplekselt analüüsida ka nende mõju rakendusala perede/ettevõtete/asutuste kuludele-tuludele (ökonoomika), inimeste käitumisele ja suhetele (psühholoogia, sotsioloogia, demograafia), regionaalarengule (inimgeograafia), õigusaktide kooskõlale (õigusteadus) ja arengukava/õigusakti rakendamisele (kommunikatsiooni-, juhtimis- ja riigiteadused).¹¹ TÜ-s kui *universitas* tüüpi ülikoolis on need kompetentsid koos.

Teisalt, TÜ on suhteliselt suur autonoomsete teaduskondadega ülikool ja seni on probleemiks olnud, et tellijad sageli ei jõua ekspertide otsingul ja pakkumiste saatmisel kvaliteetset tööd tegevate TÜ teadlasteni, kellel on antud perioodil aega ja huvi. Samuti on juhtumeid, kus TÜ uurimisrühmad

on pakkumiskutsete saajate hulgast välja jäänud ja/või TÜ teadlasi kaasatakse maksumaksja kulul tellitud uuringutesse teiste organisatsioonide/kaubamärkide kaudu.

Kokkuvõttes, *RAKE* aitab kokku viia erinevate uurimisalade eksperte ja soovib tulevikus olla Teie ministeeriumi valitsemisala riigihangete pakkumiskutsete saajate nimekirjas.

Valik *RAKE* kaasamise ettepanekuid ning koostöövaldkondi

1. Riigi arengukavade, õigusaktide, programmide algatamise või muutmisega 2009-13 seotud rakendusuuringute, analüüside ja ekspertiiiside kavandamine (sh konsultatsioonid sotsiaal-, majandus-, keskkonna-, haldus- ja eelarvemõjude hindamise ning kaasamise ulatuse määratlemiseks).ⁱⁱⁱ

2. Seaduseelnõude sotsiaal-, majandus-, keskkonna- jm mõjude *ex ante* hindamine vastavalt Vabariigi Valitsuse ja Riigikogu õigustloovate aktide normitehnika eeskirjade nõuetele.

3. Vabariigi Valitsuse ja ministeeriumite valdkonnaarengukavade mõjude ning juhtimiskorralduse *ex ante* ja *ex post* hindamine (VV 2005.a määruse nr 302 alusel).

4. Euroopa Liidu (EL) institutsioonide algatustega seotud rahvusvahelised võrdlevuuringud Eesti positsioonide kujundamiseks või EL poliitikate rakendamise ettevalmistamiseks Eestis.

5. Viimasel viiel aastal teostatud teadus-arendustööde, programmide ja rakendusuuringute hindamine seoses arengukavade ja õigusloomega;^{iv} Programmide hindamise järelhindamine.

6. Riigikogus ratifitseeritud rahvusvaheliste konventsioonide rakendamise hindamine.

7. Lisaks on *RAKE* huvitatud riigi- ja omavalitsusasutuste, ettevõtjate ja kodanikeühenduste jaoks prioriteetsete magistri- ja doktoritööde teemade kogumisest, et edastada neid teadlastele-õppejõududele ning kraadiõppuritele. Kuvame Eesti arengu võtmes aktuaalsed magistri- ja doktoriõppe teemad edaspidi *RAKE* kodulehel (valmib 2008.a novembris).

Eeltoodud ettepanekud ja võimalikud koostööalad on mõeldud edasiste arutelude alustuseks. Olen *RAKE* tiimiga huvitatud töökohtumiste kavandamisest ja Teie vastutusala strateegilise juhtimisega 2009-13 seotud uuringute/analüüside vajaduse kaardistamisest. Teie soovi korral kaasame läbirääkimistesse ka TÜ teaduskondade uurimisrühmade juhte (vt lisa, tabel).

Rakendusuuringute rakendamise hõlbustamiseks oleme valmis pakkuma lisaks analüüsile ka ekspertsoovitusi eri tasandi otsustajatele tuues uuringutulemused praktiliste juhtimisvalikute keelde (nt töökorraldus, huvirühmade kaasamiskavad, arengukavade/seaduste eelnõude seletuskirjad, meedia jm). Sellise lisaväärtuse loomiseks on *RAKE* koostöövõrgustikku kaasatud ka mitmeid avaliku, äri ja kolmanda sektori kogemusega eksperte, sh mina.

Heade koostöösoovidega,

Aare Kasemets

Tartu Ülikooli Euroopa Kolledži asedirektori ja
Sotsiaalteaduslike Rakendusuuringu Keskuse juhataja kt
gsm: (+00372) 56 48 98 69
e-post: aare.kasemets@ut.ee
skype: aare1skype
Kaarli pst 3-211, 10143, Tallinn
<http://www.ut.ee>
<https://www.etis.ee> (Inimesed > CV)

* * * *

LISA

Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringu keskuse lühitutvustus koostööpartneritele

Lühiülevaates on keskuse käivitamislugu, missioon, visioon, koostööväärtused, eesmärgid, peamised uurimisvaldkonnad ja kujuneva koostöövõrgustiku kontaktinfo.

Tartu Ülikooli (TÜ) sotsiaalteaduslike rakendusuuringu keskus asutati 2007.aastal TÜ majandusteaduskonna, sotsiaalteaduskonna, õigusteaduskonna, LOTE ehk loodus- ja tehnoloogiateaduskonna inimgeograafia ja regionaalplaneerimise õppetooli, Pärnu Kolledži ja Euroopa Kolledži koostöös viimase juures. 2008.a sügisel lisandus võrgustikku TÜ haridusteaduskond ja koos TÜ rektori poolse finantseerimisega lepiti kokku keskuse arengukontseptsioonis ning võrgustiktüüpi juhtimise üldpõhimõtetes (vt tabel).

Sotsiaalteaduslike rakendusuuringu keskuse (edaspidi *RAKE*) arengukontseptsiooni allikateks on TÜ-s *socialia* valdkonna teadus- ja arendustegevuse programm 2005-15, TÜ arengukava 2009-15 eelnõu ja samuti *RAKE*-ga seotud TÜ sisearuutelude memod 2006-08.

***RAKE* koostöövõrgustiku missioon, visioon ja väärtused**

Missioon

Teadmiste- ja tõenduspõhisus on kujunemas erinevate haridus-, majandus-, sotsiaal-, õigus-, keskkonna-, regionaal- jm poliitikate strateegilise juhtimise võtmeväärtusteks Euroopa Liidu ja OECD riikides, sest teadmispõhine otsustamine on vastutustundlikum ja jätkusuutlikum.

TÜ sotsiaalteaduslike rakendusuuringu keskus (*RAKE*) on Eesti arengusuundade ja poliitikate rakendusprobleemide analüüsiga tegelev TÜ teadlaste koostöövõrgustik, mis näeb oma rolli Eestis teadmispõhise poliitika, õiguse ning majanduse eelduste tugevdajana ja aitab kaasa sotsiaalteaduste rakendamisele. Meie taotlus on, et ühiskondlikele probleemidele lahenduste pakkumisel saaksid sõna sekka öelda TÜ parimad sotsiaalteadlased ja uurimisrühmad, kelle arvamus toetub teaduslikule analüüsile. Toimides TÜ uurimisrühmade koostöövõrgustikus, suudab *RAKE* pakkuda Eesti avaliku, äri ja kolmanda sektori otsustajatele interdistsiplinaarseid mõjuanalüüse, ekspertiise ja nõustamist otsuste kvaliteedi edendamiseks.

TÜ siseselt nähakse *RAKE*-t sotsiaalteadlaste interdistsiplinaarsetesse uurimisprojektidesse kaasajana, projektiteenuste osutajana ja TÜ

kontaktpunktina. *RAKE* aitab ka siduda analüüsi meetodeid töö tellijate (rakendajate) praktiliste vajadustega, motiveerib doktorante TÜ juures uurimistööd tegema, rikastab õppekavasid faktidega ja korraldab koos tellijatega esitlusi.

Visioon (suund 2011, soovitud olukord 2015)

RAKE on kujunenud TÜ *socialia* valdkonna uurimisrühmade koostöövõrgustikus tunnustatud koordinaatoriks interdistsiplinaarsete rakendusuuringute alal (TÜ sisekeskkond toetab *RAKET*).

Eesti ja Eestit hõlmavate rahvusvaheliste rakendusuuringute tellijad on TÜ võrgustiktüüpi keskuse võimalusi teadvustanud ja suuremate interdistsiplinaarsete uuringute tellijate hinnangul on TÜ Eestis esimene valik (TÜ *socialia* valdkonna ekspertide kooslus ja seeläbi uuringute kvaliteedi ning hinna suhe on parim Eestis:).

RAKE koostöövõrgustiku (sh partnerid väljaspool ülikooli) arenguvisioniks on olukord, kus Eesti inimesi, ühiskonna suhteid, kultuuri, haridust, majandust või keskkonda oma otsustega mõjutavad poliitikud, ettevõtjad, ametnikud ja ühenduste juhid peavad iseenesest mõistetavaks, et enne otsustamist tuleb analüüsida otsuste võimalikke mõjusid, kaasata teadlasi ja neid inimesi, kelle elu ja tööd konkreetne otsus otseselt puudutab.^v

Koostööväärtused: * *Teadmistepõhisus ja prima kompetentsi kaasamine*; * *Usaldus ja tihe koostöö tellijaga: sõna maksab*; * *Praktiline, probleemikeskne, leidlik ja tegus*; * *Kompetents, kvaliteet ja otsuste jätkusuutlikkus*; * *Kliendikesksus, abivalmidus, tellija teabetöö mõistmine*.

***RAKE* üldeesmärgid kuni 2011 (suund 2015)**

1. Tõsta TÜ *socialia* valdkonna interdistsiplinaarsete rakendusuuringute kvaliteeti.
2. Aidata kaasa sotsiaalteaduste rakendamisele Eesti riigi, kohalike omavalitsuste, kodanikuühiskonna, hariduse, majanduse ja keskkonna juhtimises.
3. Luua TÜ sotsiaalteadlastele ja doktorantidele uusi rakendusuuringute võimalusi, tugevdada ülikooli juures töötamise motivatsiooni ja soodustada TÜ-s kui *universitas* tüüpi ülikoolis erinevate uurimisrühmade interdistsiplinaarset teaduskoostööd.
4. Tugevdada TÜ *socialia* valdkonna rakendusuuringute koostöövõrgustiku organisatsioonilist võimekust ülikooli, Eesti ja rahvusvahelisel tasandil.

***RAKE* koostöövõrgustiku peamised uurimisvaldkonnad**

TÜ keskuse rakendusuuringute ja ekspertiiside valdkonnad hõlmavad potentsiaalselt kõiki TÜ sotsiaal- ehk käitumisteadlaste uurimisteesmasid, samuti interdistsiplinaarseid teaduskoostöö suundi meditsiini, loodus- ja tehnikateaduste ning humanitaarteadustega, kus rakendusliku teaduskoostöö tulemusi saab siduda tellijate aktuaalse teabevajadusega.

Näiteks:

a) riigi org- ja valdkonnaarengukavade tõenduspõhisuse ning rakendamise monitooringud;^{vi}

b) riigi ning kohalike omavalitsuste arengukavade, õigusaktide, planeeringute jm eelnõude sotsiaal-, majandus-, keskkonna-, haldus-, julgeoleku-, õigus- või eelarvemõjude analüüsid;

- c) avalike teenuste kvaliteedi ja kliendirahulolu uuringud koos ettepanekutega;
- d) Riigikogus ratifitseeritud rahvusvaheliste lepingute rakendamise uuringud;
- e) Eesti haridus- ja teaduskorralduse interdistsiplinaarsed uuringud (sh kasvatusteadused);
- f) Eesti makromajanduslikud analüüsid, riigieelarve ja maksunduse prognoosimudelid;
- g) OECD ja Euroopa Liidu riikide rahvusvaheliste võrdlevuuringute peaettevõtjate allhanked;
- h) uued algatused, ettepanekud EV Valitsuse, Riigikogu, Euroopa Komisjoni jt otsustajatele;
- i) äriühingute, mittetulundusühingute ja nende liitude tellitavad uuringud ja ekspertiisid.

TÜ sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskuse (RAKE) koostöövõrgustik (2008)

Kevadise seisuga tegutseb TÜ juures ligi 50 sotsiaalteadlaste uurimisrühma ning -keskust, kokku töötab TÜ-s *socialia* valdkonnas u 365 inimest (<http://siseveeb.ut.ee/384009>), kes on potentsiaalselt huvitatud RAKE koostöövõrgustiku infost ja rakendusuuringutes osalemisest.

Tabel: RAKE tuumikrühm ja koostöövõrgustikud 2008+

RAKE tuumikrühm 2008 [TÜ teaduskondade, instituutide ja kolledžite esindajad-sidustajad]	A. Nõukogu liikmed [suunav, panustav, kaasav koostööring] B. 2008.a kaasatud TÜ sotsiaalteadlased [nõustav, panustav, laienev ring >] C. Koostööpartnerid teistes ülikoolides, riigiasutustes jm [kaasa(ta)v ring]
TÜ EUROOPA KOLLEDŽ Aare Kasemets* , asedirektori ja TÜ keskuse juhataja kt; nõukogu liige) https://www.etis.ee (> Inimesed > CV)	A. Kristiina Tõnnisson (Euroopa Kolledži direktori kt, nõukogu liige) B. K.Pihor (end. Olenko), H.Pääbo; K.L.Nielsen, R.H.Andersen, U.Hurt jt C. *Nt Justiitsministeeriumi parema õigusloome programmi juhtkomitee; Riigikantselei strateegiliste arengukavade ühtse mõjude hindamise süsteemi ekspertnõukogu; Siseministeeriumi kodanikuühiskonna arengu ekspertrühm.
TÜ MAJANDUSTEADUSKOND: http://www.mtk.ut.ee/ Jaanika Meriküll https://www.etis.ee Indrek Seppo https://www.etis.ee	A. Prof Raul Eamets (Euroopa Kolledži & keskuse nõukogu esimees) B. Prof U.Varblane* , prof M.Vadi, prof J.Sepp, prof T.Mets, prof T.Haldma (dekaan), prof T.Paas, prof O.Raju, O.Toomet jpt C. *Nt Innovatsiooniuuringute konsortsium (TÜ, TTÜ, TLÜ); ELi võrgustikud
TÜ SOTSIAALTEADUSKOND: http://www.so.ut.ee/ Kadri Rootalu https://www.etis.ee	A. Alar Kilp (nõukogu liige) B. Prof J.Allik , prof M.Lauristin, prof P.Vihalemm, D.Kutsar, L.-M.Tooding, J.Kõre, H.Käärrik, M.Ainsaar, A.Laas, R.Murakas, H.Harro-Loit, V.Kalmus, P.Pruulmann-Vengerfeldt, V.Veebel, A.Rämmer, M.Solvak jpt C. Nt Euroopa Sotsioloogia Assotsiatsiooni sektsioonid jm võrgustikud
TÜ ÕIGUSTEADUSKOND: http://www.oi.ut.ee/ Andres Vutt https://www.etis.ee	A. Prof Jaan Ginter (nõukogu liige) B. Prof R.Narits , prof K.Merusk (dekaan), prof J.Saar, prof J.Sootak, prof P.Varul, H. Veinla, R.Värk, J.Lahe, M.Muda jpt C. Nt Eesti Juristide Liit jt võrgustikud
TÜ LOTE inimgeograafia ja regionaalplaneerimise	A. Prof Rein Ahas (nõukogu liige) B. T.Tammaru , A.Aasa, A.Kährik, T.Pae, A.Roose, A.Poom,

õppetool: http://www.lote.ut.ee/geo/ > Siiri Silm https://www.etis.ee	T.Tali jt C. Nt Eesti Keskkonnajuhtimise Assotsiatsioon jt;
TÜ HARIDUSTEADUSKOND: http://www.ht.ut.ee/ Anita Kärner https://www.etis.ee	A. Hasso Kukemelk (HT dekaan) B. P.Luik, J.Ginter jpt
TÜ PÄRNU KOLLEDŽ http://www.pc.ut.ee/et	A. Garri Raagma (nõukogu liige)

20.10.2008 tv. Lisainfo: Aare Kasemets, e-post: aare.kasemets@ut.ee; tel 56 48 98 69 või aare1skype

- ⁱ Riigikogu Kantselei (2004). *Seadusloome kvaliteet ja mõjude hindamine: ülevaade ministeeriumide, õiguskantsleri, ülikoolide ja uurimiskeskuste vastustest Riigikogu põhiseaduskomisjoni ja õiguskomisjoni küsimustikule*. Töötekst komisjonide kuulamisteks 04.04.2004, koost. A.Kasemets, 41 lk [TÜ ettepanekud lk 21-25, 29-31]
http://www.lc.ee/ria/M6judeAnalyyysiAruteluRiigikogus_koond2004ak.pdf
- ⁱⁱ A.Kasemets (2006) *Teadmistepõhise ning säästva poliitika institutsionaalsed eeldused Eestis* – Riigikogu Toimetised 14, lk 152-160:
<http://www.riigikogu.ee/rito/index.php?id=10991&op=archive2> ; A.Kasemets (2008) *Kui Riigikogu liikmed hoolivad, siis ..* - Postimees:
<http://www.postimees.ee/300508/esileht/arvamus/334050.php>
- ⁱⁱⁱ European Commission (2005) *Impact Assessment Guidelines* – SEC(2005) 791, 15 June 2005, with March 2006 updates:
http://ec.europa.eu/governance/impact/docs/SEC2005_791_IA%20guidelines_annexes.pdf
ja A.Kasemets (2006, toim). *Arengukavade ja õigusaktide mõjude hindamise juhised* - http://aare-kasemets.planet.ee/poliitika_mojude_analyys/Mojude_hindamise_ja_kaasamisteabe_juhend_12_0106a.pdf
- ^{iv} A.Kasemets (2002). Rakendusuuringute ja analüüside tellimine valitsusasutustes 1999-2001: teel teadmistepõhisema poliitika, õigusloome ja avaliku halduse poole - RiTo 6: 107-117:
<http://www.riigikogu.ee/rito/index.php?id=11929> + vt ka ESTA:
<http://www.psych.ut.ee/esta/esta.html>
- ^v vt Kaasamise hea tava: <http://www.valitsus.ee/?id=4999>
- ^{vi} Eesti Vabariigi arengukavad – <http://www.valitsus.ee/?id=5226>